

Projectbureau SHA

Directie Onderwijs, Wayaca 33-A
Tel. 838225 / Fax 836039
E-mail: shatiger.aruba@setarnet.aw

Vakleerplan voor de Basiscyclus van het vak

NEDERLANDS

Auteurs

Vakconsulent: Frank Mulders

Werkgroepsleden: Rob van Boheemen

Frank Booi

Byande Tromp

Aruba, 1 juli 2002

Colofon

Directie Onderwijs

Projectbureau SHA

Wayaca 33a

Tel 838225

Fax 836039

**Vakleerplan voor de basiscyclus
van het vak : Nederlands****Vakconsulent:**

Frank Mulders

Wayaca 33a

Tel 838225

Fax 838225

Email shatiger.aruba@setarnet.aw

Werkgroepleden:

Rob van Boheemen,
Colegio Arubano

Frank Booi,
Colegio Arubano

Byande Tromp,
Filomena College Mavo

Inhoudsopgave

Voorwoord door Projectbureau SHA	p. 3
1. Inleiding door de Vakconsulent	p. 4
2. Visie op het vak en overzicht van de domeinen binnen het vak	p. 5
3. Vaardighedenmatrix	p. 9
4. Doelstellingen	p. 12

Voorwoord door Projectbureau SHA

De start voor dit vakleerplan van Projectbureau SHA is gelegen binnen de training in december 2000, georganiseerd door Projectbureau SHA in samenwerking met Cito. De vakconsulent heeft samen met zijn werkgroepleden het document verder vorm gegeven. Vakleerplannen geven inzicht in wat we willen bereiken met de leerling binnen de 2 jarige basiscyclus. Vakleerplannen vormen, net als eindtermendocumenten, de basis voor de keuze van methodes en de programmering van het vak binnen de basiscyclus. Na 4 á 5 jaar zullen deze vakleerplannen worden gereviseerd op basis van opgedane ervaring en nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied.

Er zijn nu vakleerplannen van de volgende vakken:

Papiamento, Nederlands, Engels, Spaans, Frans (keuze), Algemene Sociale Wetenschappen, Persoonlijke Vorming, Science, Informatiekunde, Algemene Natuurwetenschappen, Wiskunde, Studiebegeleiding, Culturele Kunstzinnige Vorming, Lichamelijke Opvoeding en Kennis der Geestelijk Leven. Tevens is een vakleerplan ontwikkeld voor het vak Beroepenoriëntatie, dat in het derde jaar, het profielvoorbereidend jaar, plaats vindt. Daarnaast zijn er concept-eindtermendocumenten beschikbaar (januari 2000), die in de komende periode zullen worden herzien en volgens een inzichtelijke procedure worden vastgesteld.

Het eerste concept van de vakleerplannen is in de periode november 2001 - februari 2002 gescreend en van commentaar voorzien door een groot aantal mensen vanuit diverse geledingen.

De vakconsulenten hebben hun vakleerplannen met het veld besproken en tevens hebben zij elkaars vakleerplannen van commentaar voorzien. Daarnaast zijn de vakleerplannen gescreend

door panels bestaande uit leden van werkgroepen van SHA (de werkgroepen Begeleiding, Curriculum en Toetsing & Afsluiting), Examenbureau, Priepeb, IPA, EPB, EPI e.a.

De bevindingen van deze panels zijn vastgelegd in een verslag (Screening vakleerplannen basiscyclus AVO, maart 2002) en de resultaten zijn door de vakconsulenten verwerkt (zie verslagen besprekingen naar aanleiding van screening, maart/april 2002).

In dit document treft u na dit voorwoord achtereenvolgens aan:

- Inleiding van de vakconsulent
- De visie op het vak en de wijze waarop het vak bijdraagt aan de algemene doelen van de basiscyclus
- De vaardighedenmatrix, waarin aangegeven is welke vakoverstijgende vaardigheden in dit vak worden gerealiseerd
- De doelstellingen van het vak, die de leerling na de tweejarige basiscyclus bereikt moet hebben. In de leerinhoud is aangegeven wat minimaal bereikt moet zijn. Ook zijn een aantal richtlijnen gegeven voor verbreding en verdieping van de stof.

Aan deze vakleerplannen is gewerkt door vakconsulenten en door werkgroepleden afkomstig uit mavo, havo/vwo, EPB, EPI en IPA. Wij zijn deze mensen veel dank verschuldigd bij het concretiseren van de vernieuwing van ons AVO.

*Namens Projectbureau SHA,
René Herdé, projectleider*

1. Inleiding

De uitgangspunten van de cyclo basico zijn de leidraad geweest voor de werkgroep bij het opstellen van de doelstellingen in concept 0 van het vak Nederlands. Bij de invulling hebben we ook gekeken naar de doelstellingen van de basisvorming in Nederland en de Nederlandse Antillen.

Het concept 0 is vervolgens met het veld verscheidene keren tijdens onderwijsdagen besproken en bijgesteld. Hierbij is ieder domein onder de loep genomen. Het domein fictie is daarbij uitputtend met het veld besproken om op die manier ook inzicht te krijgen in de mogelijkheden, literatuurinzichten en didactiek. Wij willen hier alsnog de docenten uit het veld bedanken voor hun positieve bijdrage tijdens doorgaans taaie, ‘academische’ workshops. Wij hadden hun feedback en inbreng nodig, en met name de inbreng van de docenten die op de mavo werkzaam zijn, was verhelderend wat hun ervaringen betreft.

Daarnaast heeft de vakconsulent contact gehouden met consulenten van de andere talen en op grond van vergelijk enkele afstemmingen in het conceptvakleerplan doorgevoerd; met name de contacten met de vakconsulenten van Engels en Frans waren intens en waardevol.

Zo is in overleg met het veld en in samenspraak met andere vakconsulenten van talen besloten geen domein ‘Kennis van taal, land en volk’ op te nemen, omdat zo’n domein onevenredig zou zijn in het aantal doelstellingen en hoeveelheid studielast ten opzichte van de andere domeinen. Daarom is ervoor gekozen (deel)doelstellingen te implementeren in andere domeinen. Maar het grootste gedeelte ervan zal tot uitdrukking komen in de taalmethodes en het handelen van de docent.

De screening bleek een nuttig instrument om het concept nog een keer tegen het licht te houden. Op die manier kregen wij commentaar vanuit verschillende hoeken en disciplines op het document. Het commentaar heeft ons gesteund, feedback gegeven en gewezen op enkele tekortkomingen. In enkele commentaren stonden wat kleine opmerkingen of redactionele aanmerkingen die we verwerkt hebben; soms was het commentaar ook irrelevant of op een heel andere benaderingswijze en inrichting van het onderwijs gestoeld (informatiekunde).

Maar ook kwam er belangrijke informatie naar boven. In een paar commentaren kwam als kritiek naar voren dat het geheel van doelstellingen over het algemeen (te) hoog gesteld is. De werkgroep heeft zich hierover gebogen en is van mening dat de doelstellingen voor een grote groep leerlingen goed te realiseren zijn en tevens een voorwaardelijke basis vormen voor de profielen havo, vwo. Om tegemoet te komen aan de groep leerlingen voor wie een aantal doelstellingen te hoog gegrepen is, heeft de werkgroep de doelstellingen die alle leerlingen aan het eind van de cyclo basico dienen te beheersen, voorzien van een ‘b’. Dit zijn de zogenoemde basisdoelstellingen. De andere doelstellingen kunnen gezien worden als verdiepings- en verrijkingsdoelstellingen.

Daarnaast zullen in het algemeen bij het verdiepings- en verrijkingsniveau de teksten moeilijker zijn: langere teksten waarvan de taal complexer is qua structuur en vocabulaire, eventueel is het onderwerp abstracter. Dit is bij de domeinen onder de leerinhoud als een algemene noemer aangegeven. Tot slot zal bij het domein fictie in het verdiepings- en verrijkingsniveau meer teksten en in onderwerp worden aangeboden en zelfstandig leren deel uit van de didactiek.

2. Visie op het vak en domeinen

2.1 Visie op het vak

De taal Nederlands neemt in Aruba een bijzondere plaats in. Voor verreweg het grootste gedeelte van de gemeenschap is het niet de moedertaal. Nederlands is dan ook voor de meeste leerlingen een vreemde taal, terwijl het wel de instructietaal is in het algemeen voortgezet onderwijs. Daarnaast moet een leerling aan het eind van zijn schoolcarrière een examen in de Nederlandse taal en letterkunde afleggen dat een vergelijkbaar niveau heeft als het Nederlandse examen.

Om tegemoet te komen aan het gegeven dat Nederlands geen moedertaal is voor verreweg de meeste leerlingen wordt in de cyclo basico in het vak Nederlands zoveel mogelijk de didactiek van een moderne vreemde taal toegepast. Hierbij ligt het accent op functioneel communicatief taalonderwijs. Vanuit deze optiek zal het spreek-/luisteronderwijs en het schrijfonderwijs op een functionele wijze veel aandacht krijgen. Overigens hoeft spreek- en gespreksvaardigheid niet altijd als een aparte vaardigheid geoefend te worden, maar kan geïntegreerd zijn in de didactiek van verschillende domeinen.

Om recht te doen aan het gegeven dat Nederlands instructietaal is, kent het vak onder andere veel aandacht voor strategieën. Deze strategieën zijn instrumenten. De beheersing ervan maakt de leerling vaardig ook teksten van andere vakken gericht aan te pakken. Als concretisering hiervan komen bovendien schoolboekteksten aan bod om de leerling een handvat te geven bij effectief en gericht lezen van teksten bij andere vakken.

De talen kennen dezelfde domeinen, gebruiken grotendeels dezelfde didactiek en dezelfde terminologie voor hun theorie. Hiermee kunnen de verschillende talen naar elkaar verwijzen. Deze samenhang kan voor de leerling een hoger leerrendement opleveren.

De didactiek is waar mogelijk activerend en interactief. Dit houdt ook in dat er meer aandacht is voor het proces. Een ander gevolg is dat de rol van docent vaker verschuift van leidend naar begeleidend. Daarnaast zal in sommige werkvormen en projecten recht gedaan worden aan de interesse, het niveau en tempo van de individuele leerling. Deze zaken komen niet expliciet naar voren in de doelstellingen, maar vormen een belangrijk uitgangspunt van het onderwijs in de cyclo basico.

Ook een ander gedeelte van het gedachtegoed van de cyclo basico, zoals Arubanisering en globalisering, zal vooral in de keuze van teksten en de behandeling van de docent tot uitdrukking komen en slechts indirect uit de doelstellingen te herleiden zijn.

In de doelstellingen komt de boven geschetste ambivalentie van enerzijds moderne vreemde taal, anderzijds instructietaal duidelijk naar voren. Het geeft uiting aan de complexe situatie van het vak Nederlands. Het is dan ook belangrijk dat de leerling over voldoende studielast kan beschikken om binnen het vak Nederlands een basis te leggen voor andere vakken en daarnaast zijn taalvaardigheid uit te breiden.

2.2 Domeinen

Het vak Nederlands kent net als de andere talen in de cyclo basico vijf domeinen. Hierbij zijn geen subdomeinen aangebracht, omdat deze onderscheiding geen relevantie heeft. De lezer van het vakleerplan moet in het achterhoofd houden dat de verwerving van een taal een concentrisch proces is, geen lineair.

Domeinen	Subdomeinen
1. Leesvaardigheid	-
2. Kijk- en luistervaardigheid	-
3. Spreek- en gespreksvaardigheid	-
4. Schrijfvaardigheid	-
5. Literatuur	-

3. Vaardighedenmatrix

De vaardighedenmatrix bestaat uit een overzicht van algemene, vakoverstijgende vaardigheden die van belang worden geacht binnen het avo. In de matrix is vervolgens aangegeven welke vaardigheden in welk vak aan de orde komen en ook in dit vak worden geëvalueerd. Bij evaluatie kan gedacht worden aan een toetsvorm, maar dit hoeft niet het geval te zijn, de docent kan ook de vorderingen van zijn leerlingen op bepaalde vaardigheden op een andere wijze evalueren (bijvoorbeeld door observatie tijdens de les) en op basis hiervan concluderen of vaardigheden behaald zijn.

De vaardigheden zijn ondergebracht in 6 categorieën:

1. Vakoverstijgende vaardigheden
2. Leren uitvoeren
3. Leren leren
4. Leren communiceren
5. Leren reflecteren op het leerproces
6. Leren reflecteren op de toekomst

De vaardigheden die aangekruist zijn door het betreffende vak in de vaardighedenmatrix, zijn ook direct of indirect terug te vinden in de doelstellingen (hoofdstuk 4 van het vakleerplan).

De vaardighedenmatrix dient er toe om enerzijds vaardigheden binnen de vakken expliciet aandacht te geven en anderzijds om grote overlap tussen vakken en overladenheid te voorkomen: de leerling hoeft niet bij elk vak te presenteren om aan het einde van de basiscyclus te realiseren dat een leerling zichzelf en eigen werk kan presenteren.

De vaardighedenmatrix is ontwikkeld op basis van een combinatie van verschillende produkten:

- een overzicht van algemene vaardigheden dat in Nederland gehanteerd wordt in de basisvorming
- een vaardighedenmatrix die in eerder stadium op Aruba is ontwikkeld gericht op de basiscyclus van de EPB
- reacties van vakconsulenten en docenten en aanvullingen van diverse werkgroepen binnen SHA.

3.1 Vaardighedenmatrix Nederlands

De vaardigheden die bij het vak Nederlands aan bod komen, zijn in onderstaande tabel vetgedrukt.

Voor elke doelstelling kan gelezen worden “de leerling kan”

- 1.1 **het kennen van en omgaan met eigen en andermans normen en waarden**
- 1.2 het onderkennen van en omgaan met de verschillen tussen de seksen
- 1.3 de relatie tussen de mens en de natuur en het concept van duurzame ontwikkeling
- 1.4 het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving, ook in internationaal verband
- 1.5 het op een voor henzelf en anderen veilige manier functioneren in de eigen omgeving, met name ook in het verkeer
- 1.6 de maatschappelijke betekenis van technologische ontwikkeling, waaronder met name moderne ict
- 1.7 de maatschappelijke betekenis van betaalde en onbetaalde arbeid
- 1.8 **de verworvenheden en mogelijkheden van kunst en cultuur, waaronder ook de media.**

2. Leren uitvoeren

- 2.1 **Nederlandse, Engelse, Spaanse of Papiamentto- teksten lezen, beluisteren en begrijpen**
- 2.2 **schriftelijke en mondelinge teksten produceren in het Nederlands, Engels, Spaans of Papiamentto**
- 2.3 **informatie in verschillende gegevensbestanden opzoeken, selecteren, verzamelen en ordenen**
- 2.4 rekenvaardigheden toepassen, zoals hoofdrekenen, rekenregels gebruiken, meten en schatten
- 2.5 voldoen aan eisen van milieu, hygiëne, gezondheid en ergonomie
- 2.6 doelmatig en veilig omgaan met materialen, gereedschappen en apparatuur
- 2.7 **algemene en domeinspecifieke computerprogramma's leren verkennen en gebruiken**

3. Leren leren

- 3.1 **informatie beoordelen (op betrouwbaarheid, representativiteit en bruikbaarheid), verwerken en benutten**
- 3.2 **strategieën gebruiken voor het aanleren van nieuwe kennis en vaardigheden (memoriseren, aantekeningen maken, schematiseren, verbanden leggen met aanwezige kennis , ...)**
- 3.3 **strategieën gebruiken voor het begrijpen van mondelinge en schriftelijke informatie**
- 3.4 op een doordachte wijze keuzeproblemen oplossen
- 3.5 een eenvoudig technisch, natuurwetenschappelijk of maatschappelijk vraagstuk planmatig onderzoeken
- 3.6 **persoonlijke ervaringen en opdrachten van anderen verwerken in woord, klank, beeld en beweging/gedrag**
- 3.7 **op basis van argumenten tot een eigen standpunt komen**

4. Leren communiceren

- 4.1 **elementaire sociale conventies in acht nemen**

- 4.2 overleggen en samenwerken in teamverband**
- 4.3 passende gesprekstechnieken hanteren**
- 4.4 verschillen in meningen en opvattingen benoemen en hanteren
- 4.5 culturele en seksegebonden verschillen tussen mensen benoemen en hanteren
- 4.6 omgaan met formele en informele afspraken, regels en procedures**
- 4.7 zichzelf en eigen werk presenteren**

5. Leren reflecteren op het leerproces

- 5.1 een planning maken
- 5.2 het leerproces bewaken
- 5.3 een eenvoudige product- en procesevaluatie maken en hieruit conclusies trekken voor volgende leermomenten

6. Leren reflecteren op de toekomst

- 6.1 het inventariseren van de eigen mogelijkheden en interesses
- 6.2 het onderzoeken van de mogelijkheden voor verdere studie
- 6.3 de rol en het belang van op school geleerde kennis, inzicht en vaardigheden
- 6.4 de wereld van arbeid en beroepen
- 6.5 de mogelijkheden van vrijetijdsbesteding.

4. Doelstellingen voor de basiscyclus

Toelichting op de tabel

In de kop van de tabel is de naam van het vak alsmede het domein aangegeven.

In de linkerkolom wordt (indien het domein verdeeld is in subdomeinen) de naam van het subdomein gegeven.

In de midden-kolom worden de doelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen kunnen gezien worden als basisdoelstellingen voor de basiscyclus, dat wil zeggen dat elke leerling zich moet kunnen herkennen in de doelstelling, in principe moeten aan het einde van de basiscyclus al deze doelstellingen bij elke leerling zijn gerealiseerd.

Indien dit in de inleiding (H1) is aangegeven en bij een aantal doelstellingen een (b) is geplaatst, betekent dit dat dit de echte basisdoelstellingen zijn, en de andere doelstellingen gezien kunnen worden als verdiepings- of verrijkingsstof.

De doelstellingen zijn genummerd: 1. Voor het eerste domein, 1.1 voor het eerste subdomein en 1.1.1 voor de eerste doelstelling.

In de kolom leerinhoud wordt aangegeven wat de leerinhoud zal zijn, voor zover dat nu al aangegeven kan worden. Meer gedetailleerd zal dat in een later stadium in de programmeringen worden vastgelegd. Tevens wordt aan de hand van de leerinhoud aangegeven wat als verdieping- of verbredingstof kan worden aangeboden.

Een voorbeeld voor het vak Wiskunde :

Vak:	Wiskunde	
Domein:	3. Meetkunde	
Subdomein:	Doelstelling basiscyclus	Leerinhoud (met basisinhoud en verbreding/verdiepingstof)
3.1 Afbeelding en	3.1.1 De leerling kan vlakke afbeeldingen van ruimtelijke situaties interpreteren, beschrijven en ruimtelijk voorstellen	<u>Basisinhoud:</u> foto's en plattegronden interpreteren, beschrijven en ruimtelijk voorstellen op papier <u>Verdieping/verbreding:</u> Patroontekeningen, landkaarten en bouwtekeningen interpreteren, beschrijven, ruimtelijk voorstellen en weergeven op papier (al dan niet op schaal) en op computer

Vak: ➡ Nederlands		
Domein: ➡ 1. Leesvaardigheid		
	Doelstelling basiscyclus De leerling kan:	Leerinhoud (met basisstof en verdieping /verbredingstof)
	1.1 specifieke kenmerken van een aantal informatieve tekstsoorten noemen en deze kenmerken bij het lezen gebruiken. (b) 1.2 functies van beeld en opmaak in een tekst aangeven en deze kennis bij het lezen gebruiken. (b) 1.3 structuur van teksten aangeven met behulp van alinea's , tussenkoppen, indeling in inleiding, kernstuk en slot; de leerling kan deze kennis bij het lezen gebruiken. (b) 1.4 een leesstrategie hanteren afhankelijk van het leesdoel. (b) 1.5 van een tekst die wat onderwerp en taalgebruik betreft geschikt is, a aangeven welk doel de schrijver(s) nastreeft/nastreven; (b) b aangeven wie het beoogd lezerspubliek is; (b) c aangeven welke de kernzin van een alinea is; (b) d aangeven wat het onderwerp en de hoofdgedachte van een tekst is. (b)	Ad 1.1 Het gaat hierbij onder andere om: - Het (geautomatiseerde) gegevensbestand / tabel; (b) - De instructie; (b) - Het krantenartikel; (b) - Het naslagwerk; (b) - Het formulier; (b) - De reclametekst; (b) - De schoolboektekst; (b) - Het vraaggesprek. (b) Ad 1.4 Het gaat hierbij om: Oriënterend, globaal, zoekend, intensief en studerend lezen. (b) Ad 1.4 t/m 1.5 Het gaat hierbij ook om: - Voorkennis benutten; (b) - Gebruik maken van titel, kopje, bron, structuur van een tekst en niet-talige informatie (illustratie, tabellen etc.); (b) - afleiden van betekenis van woorden uit de context. (b) Ad 1.5a Het gaat hierbij om: - amuseren; (b)

	1.6 een aantal typen informatie noemen en deze kennis bij het lezen gebruiken. (b) 1.7 betekenis van woorden opzoeken in een woordenboek / woordenlijst (b) 1.8 kritisch kijken naar gegeven informatie (b) en een oordeel geven. 1.9 de rol van de Nederlandse taal in de samenleving noemen. (b)	- informeren; (b) - overtuigen; (b) - tot handelen aanzetten / overhalen. (b) Ad 1.6 Het gaat hierbij om: feiten / meningen; (b) voorbeelden; (b) opsommingen; (b) tegenstellingen; (b) doel-middel; (b) oorzaak-gevolg; (b) samenvatting/conclusie. (b) <i>Verdiepingsniveau:</i> <i>De aangeboden tekst is moeilijker: het onderwerp is abstracter, structuur complexer en de vocabulaire uitgebreider.</i>
--	--	---

Vak: ➡Nederlands		
Domein: ➡ 2. Kijk- en luistervaardigheid		
	Doelstelling basiscyclus De leerling kan:	Leerinhoud (met basisstof en verdieping /verbredingstof)
	2.1 bij luisteren (en kijken) rekening houden met en gebruik maken van specifieke kenmerken van een aantal tekstsoorten. (b) 2.2 aangeven welke relevante informatie een tekst bevat gegeven een bepaalde informatiebehoefte. (b) 2.3 intensief luisteren en kijken naar uitleg en naar radio- en televisieprogramma's. Hierbij kan de leerling a. aangeven welk doel de spreker(s) nastreeft/nastreven; (b) b. aangeven wie het beoogd kijk-/luisterpubliek is; (b) c. een samenvatting geven waarin ten minste onderwerp en hoofdgedachte zijn verwoord. (b) 2.4 kritisch luisteren naar gegeven informatie (b) en een oordeel vormen. 2.5 compenserende strategieën gebruiken. (b)	Ad 2.1 Het gaat daarbij onder andere om: - Het informatieve programma op radio en televisie; (b) - De instructie / uitleg; (b) - Het nieuwsbericht; (b) - de reclameboodschap; (b) - De spreekbeurt; (b) - De discussie; (b) - Het (vraag)gesprek. (b) Ad 2.2 Het gaat hierbij om: Globaal en zoekend luisteren en kijken. (b) Ad 2.1 t/m 2.3 Voor de programma's en teksten geldt dat deze moeten aansluiten bij het niveau van de leerling.

		Ad 2.5 Het gaat daarbij om: - voorkennis; (b) - non-verbale informatie als lichaamstaal, gebaren en andere visuele informatie; (b) - intonatie en tussenwerpsels; (b) - betekenis van woorden afleiden uit de context. (b) <i>Verdiepingsniveau:</i> <i>Taal is meer complex qua structuur en vocabulaire.</i> <i>Onderwerp is abstracter.</i>

Vak: ➡Nederlands		
Domein: ➡ 3. Spreek- en gespreksvaardigheid		
	Doelstelling basiscyclus De leerling kan:	Leerinhoud (met basisstof en verdieping /verbredingstof)
	3.1 zich adequaat voorbereiden op spreek- en gesprekssituaties. (b) 3.2 non-verbale communicatiemiddelen interpreteren en doelmatig gebruiken. (b) 3.3 in klassenverband een korte monoloog met vragen na houden. (b) 3.4 de voordracht structureren met een inleiding, kernstuk en slot. (b) 3.5 een dialoog voeren. (b) 3.6 gesprekken in de doeltaal zodanig reguleren dat hij daaraan adequaat kan deelnemen. (b)	Ad 3.1 Het gaat daarbij om: Brainstormen, eigen ideeën en gedachten ordenen, informatie selecteren, ordenen en verwerken, hoofdlijnen uitzetten. (b) Ad 3.2 Het gaat hierbij om: Lichaamshouding, gebaren, oogcontact en stembuigingen. (b) Ad 3.3 Het gaat hierbij om: - Informatie geven; (b) - Eigen standpunt geven; (b) - Een voorkeur uitspreken. (b) Ad 3.5 Het gaat hierbij om: - Informatie vragen en geven; (b) - Een eigen mening vragen en geven; (b) - Voorkeuren uitwisselen; (b) - Positieve en negatieve gevoelens uiten en uitwisselen; (b) - De gesprekspartner overtuigen; - Iets van de gesprekspartner gedaan krijgen. Ad 3.6 Het gaat daarbij om: Gesprekken beginnen en eindigen, om een langzamer spreektempo vragen, om herhaling vragen, aangeven dat hij iets niet begrijpt. (b)

	3.7 zijn woordkeus en toon aan het gespreksdoel of situatie aanpassen. (b) 3.8 in klassenverband deelnemen aan een groepsgesprek. (b) 3.9 compenserende strategieën toepassen. (b) 3.10 voor de verwerving van informatie gebruik maken elektronische hulpmiddelen. (b)	Ad 3.7 Het gaat daarbij om: Informeel of formeel situaties. (b) Ad 3.8 Het gaat hierbij om: - informatie geven of krijgen; (b) - een eigen standpunt geven; - een voorkeur uitspreken. Ad 3.9 Het gaat hierbij om: omschrijvingen gebruiken, vragen hoe je iets zegt of noemt in de doeltaal, vragen wat iets betekent. (b) <i>Verdiepingsniveau:</i> <i>De leerling krijgt een moeilijkere opdracht: onderwerp abstracter, meer formele opdracht.</i>
--	---	--

Vak: ➡Nederlands		
Domein: ➡ 4. Schrijfvaardigheid		
	Doelstelling basiscyclus De leerling kan:	Leerinhoud (met basisstof en verdieping /verbredingstof)
	4.1 specifieke kenmerken (zoals vorm en schrijfdoel) van een aantal tekstsoorten noemen en deze kennis bij het schrijven gebruiken. (b) 4.2 zich adequaat voorbereiden op een schrijftaak. (b) 4.3 een tekst structureren met een indeling in inleiding, kernstuk en slot en daarbij gebruik maken van alinea's en tussenkoppen. (b) 4.4 op basis van gegeven of zelf verzamelde informatie teksten schrijven. (b) 4.5 een eigen tekst functioneel van beeld voorzien en de tekst verzorgd vormgeven. (b) 4.6 regels en afspraken toepassen m.b.t. spelling, interpunctie, zo nodig met gebruik van een woordenboek en spellingchecker. (b) 4.7 de regels voor de spelling van werkwoordsvormen toepassen en voor deze toepassing herkent hij in een zin de persoonsvormen, de onderwerpen en de werkwoordelijke gezegdes. (b) 4.8 teksten kritisch bekijken en zo nodig verbeteren. (b) 4.9 bij het schrijven, verbeteren en vormgeven van teksten een tekstverwerkingsprogramma gebruiken. (b)	Ad 4.1 Het gaat daarbij onder andere om: - De advertentie; (b) - De brief; (b) - Het formulier; (b) - Het verslag; (b) - Het verhaal; (b) - De poster. (b) Ad 4.2 Het gaat daarbij om: Brainstormen, eigen ideeën en gedachten ordenen, informatie selecteren, ordenen en verwerken, de hoofdlijnen van de te schrijven tekst uitzetten. (b) Ad 4.4 Het gaat daarbij om: - informatie geven of vragen aan geadresseerde; (b) - iets van de geadresseerde gedaan krijgen. (b) Ad 4.5 Het gaat daarbij om: Conventies en technieken. (b) Ad 4.8 Het gaat daarbij om: Een (eigen) tekst nakijken en beoordelen, voorstellen doen voor verbeteringen van een tekst, een eigen tekst herschrijven ook op basis van reacties en voorstellen van

	4.10 enkele regels noemen tegen structurele fouten van het Nederlands en deze regels toepassen bij het schrijven. (b)	anderen, conclusies trekken voor het uitvoeren van volgende schrijftaken. (b) Ad 4.10 Het gaat hierbij onder andere om: - Geslacht zelfstandige naamwoorden, uitgang bijvoeglijk naamwoord, gebruik aanwijzend voornaamwoord, congruentie in verwijzing geslacht bij bezittelijke voornaamwoorden; - Woordvolgorde in hoofd- en bijzin. <i>Verdiepingsniveau:</i> <i>De leerling krijgt een moeilijkere opdracht: complexer, betogend.</i>
--	--	---

Vak: ➡Nederlands		
Domein: ➡ 5. Fictie		
	Doelstelling basiscyclus De leerling kan:	Leerinhoud (met basisstof en verdieping /verbredingstof)
	5.1 specifieke kenmerken van een aantal genres noemen en bij het lezen gebruik maken van deze kenmerken. (b) 5.2 verschillen noemen tussen proza en poëzie. (b) 5.3 beargumenteerd een fictiewerk kiezen om te lezen. (b) 5.4 de relatie tussen een fictiewerk en de werkelijkheid toelichten. (b) 5.5 bij fictiewerken uit verschillende culturen antwoord geven op een aantal vragen uit de verhaalttheorie. (b)	Ad 5.1 Het gaat hierbij onder andere om: - Het korte verhaal; (b) - De (jeugd)roman; (b) - Het dagboek; (b) - Het sprookje; (b) - mythe en sage. (b) Ad 5.3 Het gaat hierbij om een keuze uit: - avonturenverhaal; (b) - oorlogsverhaal; (b) - griezelverhaal; (b) - detectiveverhaal; (b) - liefdesverhaal; (b) - SF-verhaal; (b) - Psychologisch verhaal. (b) Ad 5.5 Het gaat hierbij om: - Het denken en handelen van personages in de tekst; (b)

	5.6 zowel mondeling als schriftelijk een persoonlijke reactie geven op een fictiewerk (b) en deze toelichten met ten minste voorbeelden uit de tekst. 5.7 normen en waarden uit verschillende culturen noemen. (b)	- De gebeurtenissen; (b) - Tijd en plaats van handelen. (b)
--	--	--